

نگارش «ادبیات تحقیق»

اصول راهنما برای دانشجویان

- انجام یک جستجوی هدفمند و اصولی در زمینه ادبیات تحقیق مربوط
- تحلیل ادبیات تحقیق، تبیین مقایسه‌ها و ترسیم پیوندها
- ارزیابی نقاط قوت و ضعف ادبیات تحقیق مربوط
- تدوین و نگارش ابعاد اصلی ادبیات تحقیق به روشی منطقی
- نگارش ادبیات تحقیق با یک سبک علمی
- ایجاد ارتباط بین «مرور ادبیات تحقیق» و دیگر بخش‌های تحقیق

تألیف:

پل الیور

ترجمه:

دکتر عبدالرحیم نوه ابراهیم

(استاد دانشگاه خوارزمی)

کتاب‌مهربان

سرشناسه: اولیور، پل Oliver, Paul

عنوان و نام پدیدآور: نگارش «ادبیات تحقیق» اصول راهنما برای دانشجویان/ مولف پل الیور؛ مترجم عبدالرحیم نوه‌ابراهیم.

مشخصات نشر: تهران: موسسه کتاب مهربان نشر، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۲۵۵ ص.؛ مصور، جدول، نمودار.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۰۷-۲۰۸-۳

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: Succeeding with literature review: a handbook for student, 2012.

موضوع: تحقیق - روش‌شناسی Research - Methodology

موضوع: تحقیق - ارزشیابی Research - Evaluation

موضوع: گزارش‌نویسی دانشگاهی Academic writing

موضوع: گزارش‌نویسی Report writing

شناسه افزوده: نوه‌ابراهیم، علی‌حسین - ۱۳۳۳ - مترجم

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۷۱۷ / آ ۱۸۱ Q

رده‌بندی دیویی: ۰۰۱/۴

شماره کتابشناسی ملی: ۵۲۵۵۶۱۳

صفحه‌آرا: حسین احمدی

طراح جلد: فرامرز عیب‌پوش

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۰۷-۲۰۸-۳

نوبت چاپ: اول، تابان ۱۳۹۷

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

عنوان: نگارش «ادبیات تحقیق»: اصول راهنما برای دانشجویان

مولف: پل الیور

مترجمان: دکتر عبدالرحیم نوه‌ابراهیم

ناشر: مؤسسه کتاب مهربان نشر

ویراستار: محبوبه شریفی

دفتر انتشارات: تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان لبافی‌نژاد، پلاک ۸۹

کدپستی: ۱۳۱۴۹۶۵۳۵۱ تلفن: ۶-۶۶۹۷۳۱۷۵

ایمیل و وب سایت: Info@mehrabanshop.com-MehrabanPub.com

فروشگاه اینترنتی: Ketabemehraban.com

تلفن فروشگاه نشر بازرگانی: ۶۶۹۵۳۴۷۵

کلیه حقوق و حق چاپ متن و عنوان کتاب که به ثبت رسیده است؛ مطابق با قانون حقوق مؤلفان و مصنفان مصوب ۱۳۴۸ محفوظ و متعلق به مترجم می‌باشد. هرگونه برداشت، تکثیر، کپی‌برداری به هر شکل (چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی) بدون اجازه‌ی کتبی از مترجم نشر ممنوع بوده و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت. کتاب مهربان

فهرست

۱۱.....	مقدمه
۱۵.....	فصل ۱- ماهیت و هدف «مرور ادبیات تحقیق»
۱۵.....	خلاصه
۱۵.....	اهداف یادگیری
۱۶.....	ماهیت «مرور ادبیات تحقیق»
۱۹.....	شناسایی زمینه و موضوع اصلی
۲۱.....	بررسی تحقیقات پیش
۲۴.....	تمرکز بر مطالعات و تحقیقات پیشرو
۲۷.....	بررسی مفاهیم علمی کلیدی
۳۱.....	بررسی ادبیات تحقیق قدیمی تر در یک حوزه
۳۳.....	استفاده از دیدگاه تاریخی در تحقیق
۳۵.....	تلخیص دانش جدید و در حال توسعه در یک حوزه
۳۸.....	کشف شکاف‌ها در شناخت و درک یک موضوع
۴۰.....	بررسی روندها در ادبیات تحقیق
۴۲.....	تلخیص ایده‌های کلیدی در یک حوزه موضوعی
۴۳.....	اصطلاحات کلیدی
۴۳.....	سؤالات کلیدی
۴۴.....	منابع اصلی برای مطالعه
۴۵.....	فصل ۲- محتوای بخش «مرور ادبیات تحقیق»
۴۵.....	خلاصه
۴۵.....	اهداف یادگیری

۴۶	مقوله‌های مختلف ادبیات تحقیق
۵۳	تعیین دامنه مرور ادبیات تحقیق
۵۶	انتخاب حوزه‌های مرتبط با موضوع رساله یا مطالعه تحقیقاتی
۵۹	محدود کردن یا گسترده کردن موضوع
۶۲	اعتبار نشریات
۶۵	نقش هیئت تحریریه
۶۶	ایجاد ارزش بین محتوای بخش مرور ادبیات تحقیق و اهداف تحقیق
۶۸	حوزه‌های محل بحث و چالش
۷۰	اصطلاحات کلیدی
۷۱	سوالات کلیدی
۷۲	منابع اصلی برای مطالعه
۷۳	فصل ۳- جستجوی ادبیات تحقیق
۷۳	خلاصه
۷۳	اهداف یادگیری
۷۴	بررسی و کاوش مقدماتی
۷۶	تعیین واژگان کلیدی در یک حوزه مطالعاتی
۸۰	قدمت یا دوره زمانی ادبیات تحقیق
۸۴	خزانه‌های الکترونیک دانشگاهی
۸۷	ادبیات تحقیق خاکستری
۹۰	ویکی‌ها، بلاگ‌ها، و آر.اس.اس
۹۶	استفاده از نرم‌افزارهای مخصوص ارجاع‌دهی و کتابشناسی
۹۹	فهرست‌نامه‌های کتابخانه‌ها
۱۰۴	نمایه‌های نشریات و پایگاه‌های اطلاعاتی ارائه‌کننده چکیده‌ها

اصطلاحات کلیدی.....	۱۰۵
سؤالات کلیدی.....	۱۰۶
منابع اصلی برای مطالعه.....	۱۰۷
فصل ۴- نحوه انتخاب ادبیات تحقیق.....	۱۰۹
خلاصه.....	۱۰۹
اهداف یادگیری.....	۱۰۹
معیارهای انتخاب.....	۱۱۰
همه ادبیات تحقیق موجود درباره یک موضوع را انتخاب نکنید.....	۱۱۱
ماهیت ناشر یا منبع انتشار.....	۱۱۳
آیا منبع موردنظر در معرض ارزیابی قرار گرفته است؟.....	۱۱۵
یک منبع چند بار مورد استناد قرار گرفته است؟.....	۱۱۸
کدام بخش از ادبیات تحقیق بیشترین سهم را در ادبیات تحوین و توسعه حوزه مربوطه داشته است؟.....	۱۲۱
روش‌شناسی مقاله.....	۱۲۲
سبک نگارش.....	۱۲۶
جدید بودن زمان انتشار.....	۱۲۸
اعتبار مباحث و مطالب.....	۱۲۹
عینیت رویکرد (رعایت اصل بی‌طرفی).....	۱۳۱
آیا نویسنده اثر، یک محقق برجسته است؟.....	۱۳۳
اصطلاحات کلیدی.....	۱۳۵
سؤالات کلیدی.....	۱۳۵
منابع اصلی برای مطالعه.....	۱۳۵
فصل ۵- تحلیل و طبقه‌بندی نقادانه ادبیات تحقیق.....	۱۳۷
خلاصه.....	۱۳۷

۱۳۷	اهداف یادگیری
۱۳۸	چک لیست معیارها
۱۳۸	روش شناسی
۱۳۹	محتوا
۱۴۰	موارد محل اختلاف نظر
۱۴۱	تلخیص
۱۴۲	ترکیب
۱۴۲	تحلیل
۱۴۳	موضوعات فرعی
۱۴۳	ارزشیابی
۱۴۴	مقایسه دیدگاه‌های مختلف درباره یک موضوع
۱۴۵	یادداشت برداری
۱۵۱	موارد محل اختلاف نظر در یک موضوع
۱۵۴	تلخیص
۱۵۵	ترکیب
۱۵۸	تحلیل
۱۶۰	موضوعات فرعی
۱۶۱	ارزشیابی
۱۶۲	مقایسه دیدگاه‌های مختلف درباره یک موضوع
۱۶۴	یادداشت برداری
۱۶۴	سؤالات کلیدی
۱۶۵	منابع اصلی برای مطالعه

فصل ۶- ساختار فصل «مرور ادبیات تحقیق» ۱۶۷

خلاصه ۱۶۷

اهداف یادگیری ۱۶۷

بخش های فرعی مطابق با معیارها ۱۶۸

عنوان ها و زیرعنوان ها ۱۷۲

نگاه های نظری مورد استفاده ۱۷۴

نوع روش شناسی ۱۷۸

یافته ها ۱۸۵

ذکر منابع و مطالب براساس ترتیب زمانی ۱۹۰

موضوع ایدئولوژیک ۱۹۳

انتخاب آثار برجسته ۱۹۵

اصطلاحات کلیدی ۱۹۶

سوالات کلیدی ۱۹۷

منابع اصلی برای مطالعه ۱۹۷

فصل ۷- نگارش «ادبیات تحقیق» ۱۹۹

خلاصه ۱۹۹

اهداف یادگیری ۱۹۹

رعایت نظم و ترتیب در طرح موضوعات ۲۰۰

مقایسه آثاری با نتایج و یافته های متفاوت ۲۰۲

نقد نقاط ضعف و نارسایی ها ۲۰۵

سبک نوشتاری ۲۰۷

رویکردهای استاندارد به استاد دهی و مرجع نویسی ۲۱۰

استاد به منابع الکترونیک ۲۱۶

۲۱۹	محاسبه تعداد ارجاعات و نقل قول ها.....
۲۲۳	اختصاص فضای بیشتر به بحث در مورد بخش پراهمیت تر ادبیات تحقیق.....
۲۲۴	اصطلاحات کلیدی.....
۲۲۴	سؤالات کلیدی.....
۲۲۵	منابع اصلی برای مطالعه.....
۲۲۷	فصل ۸- ایجاد ارتباط بین «مرور ادبیات تحقیق» و سایر فصول رساله.....
۲۲۷	خلاصه.....
۲۲۷	اهداف یادگیری.....
۲۲۸	سؤالاتی برای حقیقات آتی.....
۲۳۱	نشان دادن ارتباط موضوع، مان، مطالعه شما و مطالعات پیشین.....
۲۳۳	ایجاد ارتباط میان ادبیات تحقیق و مقالات و اهداف تحقیق.....
۲۳۷	پیوند دادن یافته ها و نتایج با ادبیات تحقیق.....
۲۳۹	ارتباط دادن داده های دست اول تحقیق با ادبیات تحقیق.....
۲۴۵	انواع روش شناسی استفاده شده در تحقیقات.....
۲۴۸	تحولات و پیشرفت های اخیر در یک حوزه موضوعی.....
۲۴۹	اصطلاحات کلیدی.....
۲۵۰	سؤالات کلیدی.....
۲۵۰	منابع اصلی برای مطالعه.....
۲۵۱	منابع.....

مقدمه

«مرور ادبیات تحقیق»^۱ یکی از مهم‌ترین بخش‌های هر تحقیق علمی و دانشگاهی است. این بخش به‌سان ستون و شالوده‌ای است که مابقی بخش‌های تحقیق بر پایه آن استوار می‌گردد. معماران هرگز پیش از حفر پی و ایجاد اسکلت، شروع به ساخت قسمت‌های مختلف یک ساختمان و نصب اتصالات آن نمی‌کنند. تنها بعد از حفر پی و ایجاد اسکلت و ستون‌هاست که می‌توانند بقیه اجزا و قسمت‌های بنا را به یکدیگر مرتبط و متصل سازند. به همین طریق، همه تحقیقات دانشگاهی به بنیان و شالوده‌ای نیاز دارند که بتوانند بر پایه آن استوار گردند. «مرور ادبیات تحقیق» به‌مانند پایه‌های مستحکمی است که تحقیقات جدید، بتوانند بر پایه آن بنا نهاده شوند. به مرور و با انجام تحقیقات بیشتر، این بنا بلندتر و بلندتر خواهد شد. در این نرابطه، اگر هر مرحله به درستی و به دقت انجام شود، این بنا هرگز دچار آسیب نمی‌شود و فرو نخواهد ریخت.

غالباً باور بر این است که هیچ پژوهش‌بدیده در جهان وجود ندارد؛ بر این اساس، دانش به‌ظاهر جدید، دست‌کم تا حدودی بر پایه دانش قبل استوار است. در هر زمینه و حوزه‌ای، «مرور ادبیات تحقیق» دانش قبلی موجود را در اختیار ما قرار می‌دهد و این مکان را فراهم می‌سازد تا ایده‌ها و دانش جدید را بدان اضافه و پیوست کنیم. با این حال، کندوکاو دانش پیش‌ن و نگارش صحیح «ادبیات تحقیق» کار چندان ساده‌ای نیست. این امر مستلزم تفکر و برنامه‌ریزی دقیق، آشنایی با روش‌ها و تفکر تحلیلی^۲، مهارت‌های خوب جستجوی اطلاعات، توانایی تلفیق و تلخیص^۳ اطلاعات با یک سبک نوشتاری شفاف و توانایی ایجاد ارتباط میان این بخش و سایر بخش‌های یک کار تحقیقی است. بنابراین، در این خصوص با مهارت‌های مهم زیادی سروکار خواهیم داشت.

به‌ندرت ممکن است (اگر نگوییم هیچ وقت ممکن نیست) بتوانید راحت یک‌جا بنشینید و بخش «مرور ادبیات تحقیق» تحقیق را بنگارید. این دقیقاً همان چیزی است که نگارش «ادبیات تحقیق» را به

1. Literature Review

2. Analytic Thinking

3. Synthesize & Summarize

یک کار پرزحمت و طاقت‌فرسا و برای بسیاری از دانشجویان تبدیل می‌کند. شما پیش از اینکه اقدام به نوشتن «مرور ادبیات تحقیق» کنید، باید حجم زیادی از اطلاعات را جمع‌آوری نمایید. سپس باید به سازماندهی و طبقه‌بندی آن اطلاعات بپردازید و احتمالاً بخشی از آن را کنار بگذارید. بعد از مطالعه مقدماتی ادبیات تحقیق، باید آن را به بخش‌های مختلف تقسیم نموده و برای بحث و تحلیل آماده نمایید. همه این کارها باید پیش از اینکه خودکار خود را بر روی کاغذ قرار دهید، انجام گیرد و همین بخش از کار است که معمولاً برای بسیاری از دانشجویان خسته‌کننده و طاقت‌فرساست. دانشجویان طبیعتاً تمایل دارند نگارش فصل مربوط به مرور ادبیات تحقیق را با سرعت هر چه تمامتر به پیش ببرند، اما خیلی زود متوجه می‌شوند که باید از سرعت کاسته و بیشتر دقت را چاشنی کار کنند. آن‌ها باید مقالات، کتاب‌ها، و منابع الکترونیک را با دقت مطالعه کرده و راه‌های به هم پیوند زدن بخش‌های مختلف ادبیات تحقیق را مورد بررسی قرار دهند. این کار به جدت و تلاش بی‌وقفه نیاز دارد و ممکن است فرایند نگارش رساله را تا اندازه‌ای طولانی‌تر سازد. امیدوارم این کتاب بتواند چرایی اهمیت «مرور ادبیات تحقیق» را به روشنی و به‌طور کامل تبیین نماید و راهبردهای متعددی جهت نگارش کارآمدتر و اثربخش‌تر آن در اختیارتان قرار دهد.

در نظام آموزش عالی، همه دانشجویان در همه سطوح و دوره‌ها نگارش بخش «ادبیات تحقیق» را به‌نوعی تجربه می‌کنند: دانشجویان دوه لیسانس^۱ در قالب پروژه پایانی^۲، دانشجویان دوره فوق لیسانس^۳ به عنوان بخشی از کار پایان نامه^۴ و دانشجویان دوره دکتری^۵ نیز به عنوان یکی از بخش‌های مهم رساله^۶. علاوه بر این، بسیاری از دانشجویان برای تدوین یک مقاله و چاپ آن در یکم از نشریات دانشگاهی با نگارش «ادبیات تحقیق» سر و کار دارند. در همه این موارد، دانشجویان می‌بایست نگاه ویژه‌ای به

1. Undergraduate Course
2. Final Project
3. Masters Degree
4. Thesis
5. Doctorate
6. Dissertation

نگارش بخش «ادبیات تحقیق» داشته باشند. با این حال، فرایند پژوهش و نگارش بخش «مرور ادبیات تحقیق» در سطوح مختلف نظام آموزش عالی تفاوت چندانی با هم ندارد. چه در دوره لیسانس و چه در دوره دکتری، دانشجویان باید به تصمیم‌گیری در مورد انواع ادبیات تحقیقی که قصد بررسی و مرور آن را دارند، بپردازند، باید نمونه‌هایی از آن ادبیات تحقیق را جستجو نمایند. از بین منابع و مراجع مختلف، بهترین‌ها، به‌روزترین‌ها، و مهم‌ترین‌ها را انتخاب کنند و سپس به تحلیل محتوا و مفاد ادبیات تحقیق مربوطه بپردازند. نهایتاً بحث و نتیجه‌گیری منسجمی از آن ارائه دهند. اکثر پیشنهادها و فنون معرفی شده در این کتاب، به‌طور مشترک برای همه سطوح نظام آموزش عالی مناسب است. با این حال برخی موارد و نکات نیز هستند که به‌طور خاص برای دوره لیسانس یا دکتری ارائه شده‌اند. شاید بارزترین این موارد، مربوط به حجم نسبی به بخش «مرور ادبیات تحقیق» باشد. در دوره لیسانس یا فوق لیسانس، بخش «مرور ادبیات تحقیق» برای یک پروژه انالیز با پایان‌نامه ممکن است به لحاظ حجم بین ۲۰۰۰ تا ۳۰۰۰ کلمه باشد. اما در یک رساله دکتری که حداقل دارای حجمی نزدیک به ۸۰,۰۰۰ کلمه است، چیزی در حدود ۲۰,۰۰۰ کلمه یا کمی بیشتر از آن به بخش «مرور ادبیات تحقیق» اختصاص دارد.

این تفاوت‌ها در حجم بخش «مرور ادبیات تحقیق» می‌تواند در رویکرد شما نسبت به مرور و بررسی ادبیات تحقیق مربوطه تأثیرگذار باشد. برای مثال، اگر قرار باشد که بخش «مرور ادبیات تحقیق» شما حجیم و طولانی باشد، آنگاه باید موضوعی را برای تحقیق خود انتخاب کنید که آثار و منابع زیادی در آن حوزه وجود دارد. اگر موضوع انتخابی شما نویسنده‌ای را مجذوب نکرده باشد، در این صورت نمی‌توانید به حجم مطلوب و موردنظر بخش مرور ادبیات تحقیق دست پیدا کنید. از سوی دیگر دیگر ممکن است مجبور شوید قسمتی از ادبیات تحقیق نامرتب با موضوع خود را در این بخش بگنجانید. یک «مرور ادبیات تحقیق» حجیم و طولانی، مشابه آنچه که غالباً در رساله دکتری می‌بینیم در مقایسه با یک پایان‌نامه دوره لیسانس، به بحث و بررسی، تحلیل و ترکیب و تلفیق بسیار بیشتری نیاز دارد. در این کتاب، در بخش‌هایی که مربوط به «مرور ادبیات تحقیق» در هر یک از سطوح و دوره‌های نظام آموزش عالی است، به‌طور مجزا به این موارد پرداخته خواهد شد.

ساختار این کتاب حایز ویژگی‌هایی است که می‌تواند به‌خوبی هدایتگر خواننده در بحث «مرور ادبیات تحقیق» باشد. در ابتدای هر فصل، خلاصه یا چکیده‌ای از مطالب کل فصل و نیز مجموعه‌ای از اهداف یادگیری ارائه شده است که می‌تواند به شما در طرح‌ریزی یادگیری پیش از مطالعه کل فصل کمک شایانی نماید. در پایان هر فصل، فهرستی از برخی اصطلاحات کلیدی که در طول فصل بدان‌ها اشاره شده و نیز توضیحی درباره معنای هر یک از آن‌ها ارائه می‌گردد. این اصطلاحات کلیدی در جای جای فصول به‌طور برجسته و پررنگ مشخص شده‌اند. همچنین در انتهای هر فصل مجموعه‌ای از سؤالات کلیدی مطرح شده است که می‌تواند به شما در مرور آنچه آموخته‌اید، کمک نماید. علاوه بر این، هر فصل با معرفی فهرست کوتاهی از منابع اصلی که می‌تواند در توسعه دانش و بینش خواننده در حوزه «مرور ادبیات تحقیق» مؤثر باشد، پایان می‌یابد.

در بدنه اصلی هر فصل، تعدادی جدول برجسته جانمایی شده است که مفاد آن بر نکات خاصی اشاره و تأکید دارد. یکی از این جدول‌ها، عمل «درست»^۱ و دیگری «اشتباه رایج»^۲ نام دارد. اولی حاوی ایده‌ها یا رویکردهایی است که می‌تواند در نگارش صحیح و اصولی یک بخش «مرور ادبیات تحقیق» مفید و مؤثر باشد و دومی دربردارنده اشتباهات رایج و برخوردهای کمتر مطلوب است. نیازی به یادآوری نیست که نگارش «ادبیات تحقیق» یا در واقع نگارش هر چیزی، یک عمل خلاقانه است. کتاب‌های راهنما همانند این کتاب می‌توانند مسیر درست را به شما نشان دهند. برای شروع کار به شما کمک نمایند، و رهنمودها و پیشنهادها مفیدی را در طول مسیر فراهم کنند. با این حال، در پایان روز، شما از طریق به‌کارگیری قدرت درک و بینش منحصر به فرد خود می‌توانید بخش مهم از یک اثر علمی و تحقیقاتی را به نگارش درآوردید و این همان توانایی ویژه‌ای است که بخش «مرور ادبیات تحقیق» شما را از آن بهره‌مند می‌سازد.

1. Good Practice

2. Common Pitfall